Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Thomæ Goodwini Moses & Aaron Seu Civiles & Ecclesiastici Ritus Antiquorum Hebræorum

Godwin, Thomas

Bremæ, MDCCX

VD18 12442798

Cap. X. De Moneta ipsorum cuprea, argentea, & aurea.

urn:nbn:de:gbv:45:1-18703

Visual Library

CAP. X.

De Moneta ipsorum cuprea, argentea, & aurea.

I. UT justos *nummos* & *pondera* haberent, utraque librârunt granis.

Nummi cupræi.

II. Λεπτόν *minutum*, seu *quadrans ultimus. Luc.* XXI. 2. *Marc.* XII. 42. Recentiores Judæi vocant פְּרוּטָה *nummulum minutum*, *Syr.* שְׁמוֹנָא *octavam assarii partem.* Pendet dimidium granum hordei. פְּרוּטָה זוּ מִשְׁקַל חֲצִי שְׂעוֹרָה *Minutum istud est pondus dimidiæ partis hordei. Mos. Kots. fol.* 124. *col.* 4. Conficit tres partes quadrantis nostri. (†)

III. Κοδράντης *Quadrans* (*) erat *nummulus Romanus*, pendens granum hordei, vel duo *minuta*: *Vidua illa pauper immisit in gazophylacium duo minuta, quod est quadrans. Marc.* XII. 42. Consequenter valet nostrum quadrantem seu c. 12.

IV.

(†) Ita dicitur, quia est moneta λεπτὴ *tenuis* & minutissima, seu פְּרוּטָה *particula* à *partior*, conficiens octogesimam *denarii* partem.

(*) *Quadrans* est quadragesima *denarii* pars.

Landesbibliothek Oldenburg

IV. Ἀσσάριον *Assarius* vel *Assarium* (*†) erat *nummus Romanus*, pendens quatuor hordei grana. Rabbini vocant אִיסָּר, & dicunt, quòd constituerit 8. *minuta*. *Drus. in præt. Luc.* XII. 59. De eo legimus *Matth.* X. 29. *Nonne duo passerculi veneunt assario?* Nostri legunt *for a farthing*. Si præcisè loquamur, de nostro valet *qa. q.* seu semiss.

Nummi argentei.

V. גֵּרָה *Gerah* (*) erat vigesima pars *sicli sacri*. *Siclus est viginti Gerah. Exod.* XXX. 13. Minimus est *nummus argenteus* Hebræorum, & convenit cum nostro *Obolo*, 1. *d. ob.*

VI.

(*†) *Assarius* ab *asse* venit, ein Eintzler / uti *denarius* à decem ein Zehener. Estque decima pars denarii, & circiter 5. Heller; Superat aliquantulùm crucigerum nostrum, & tantundem est ac 4. oboli cuprei Batavici, 4. Holländische Deuten.

(*) *Gerah* quidam deducunt à גָּרַר *garar*, *serravit*, *secuit*, quasi minimum monetæ aut argenti κέρμα serramentum & segmentum; alii ab אָגַר *fructum collegit*, *acervavit*, ut אֲגוֹרָה ejusdem non modo sit valoris, sed & radicis, *aleph* eliso, quia nummi minuti collecti *acervum*, quæ vox forsan ab אָגַר venit, faciunt. *Si siclum sacrum æstimemus quatuor drachmis communibus*, *vel schillingis Hollandicis*, ait Coccejus, *vigesima sicli pars*, quanti Gerah & Agorah fuit, *effecit propemodum Braspenningum*, *eenen bras-penning*, *sive* 10. *deutas*. Verum juxta meum calculum tantum 8. *deutas*, seu *stüverum* Batavicum, aut novem *helleros* Germanicos effecit.

Landesbibliothek Oldenburg

VI. אַגּוֹרָה *Agorah.* Vertimus in genere *à piece of silver*, *particulam argenti.* 1. *Sam.* II. 36. Verùm ex Chaldaïca Paraphrasi liquet, quòd ejusdem cum *Gerah* valoris fuerit, ibidem enim utrumq; transfertur מעה, & à Græcis ὀβολὸς. Valor ergo est 1. *d. ob.*

VII. קְשִׂיטָה *Keschitah*, *notat* (†) *agnum* Hebræis, certumque *nummum.* Cujus alteri lateri *agnus* impressus fuit. In genere vertimus *a piece of money*, *partem monetæ.* Jacob emit portionem agri *centum nummis*, *for* 100. *pieces of money.* *Gen.* XXXIII. 19. Hebr. *centum agnis.* Verisimile tamen est, Jacobum redemisse istum agrum *nummis*; nam Stephanus ait *Act.* VII. 16. emisse ipsum *pretio argenti.* Juxta sententiam Rabbinorum ejusdem valoris cum *Obolo* fuit. *R. Salom. Gen.* XXXIII. 19. Item *R. David Kimchi in lib. rad.* Item *Levi Ben Ger. Gen.* XXXIII. 19. & constituit vigesimam *sicli* partem. *Drus. ad diff. loca Gen. p.* 119. Valor ergo fuit 1. *d. ob.*

VIII. כֶּסֶף Ἀργύριον *Argenteus.* Quemadmodum Romani suas *summas* numerabant *sestertiis*, sic,

(†) *Keschitah* certè dubiæ est originis & valoris. Quicquid tamen sit, vulgaris opinio, Talmudicos sequens, monetam cum imagine ovis fuisse statuit. In Talmud. ראש תשנה cap. 3. f. 26. 1. legitur: *Dixit R. Akiba*; *cùm peregrinarer per Africam, audivi illic,* מעה *pecuniam seu nummum nominari* קְשִׂיטָה.

Landesbibliothek Oldenburg

sic, ut sæpè *nummus* absolutè positus sit ad significandum idem quod *sestertius*; ita Hebræi suas *summas* supputabant *siclis*, Græci *drachmis*. Hinc *argenteus* in S. Scriptura absolutè positus, cùm locus agit de *nummis* Hebræorum, stat pro *siclo*; valetque πτεράδραχμον seu *staterem Atticum* 2. *s.* 6. *d.* si fuerit *siclus sacer*; si verò *vulgaris*, δίδραχμον *Atticum* 1. *s.* 3. *d.* Cùm autem locus agit de *nummis* Græcis, ut *Act.* XIX. 19. tum notatur *drachma Attica*, quæ valet *obolos* 7. *Luc.* XV. 9. *Breerwood. de numm.* (**)

IX. Δίδραχμον *Didrachmum. Matth.* XVII. 24. *The tribute money* vertimus. *Syri* legunt תזין זוזין *duo zuzin*; Hebræorum autem *zuz* convenit Romanorum *denario*; ex quo patet, quòd confecerit 7. *obolos* nostros.

X. Στατήρ *Stater*. In genere interpretamur eum *a piece of money*, valet verò præcisè *duo didrachma*. Nam *nummus* censûs à quovis dependendus, erat *didrachmum*, *Matth.* XVII. 24. Hicque *stater* solutus est pro duobus, nempe Christo & Petro. Ejus ergo valor æquavit 14. *obolos*. 2. *s.* 6. *d.*

XI. Δηνάριον *Denarius*. Hoc erat *numisma censûs*, *Matt.* XXII. 19. Duo *denariorum* genera ipsis usitata erant.

(**) *Vulgaris siclus*, sive *argenteus*, tantundem fuit, ac quarta pars thaleri nostri Imperialis, ein Ortsthaler, sive decem stüveri Batavici. *Sacer* autem, ac dimidius thalerus. *Stater* æquivalens est *siclo* sacro, sive *Didrachmis*, sive etiam 4. *denariis*. *Matth.* XVII. 27.

Landesbibliothek Oldenburg

erant. *Tremell. Matth.* XXII. 19. *Denarius vulgaris*, qui valet 7. *d. ob.* septem *obolos.* Et *denarius sacer*, qui constituit δίδραχμον *Atticum* seu 1. *s.* 3. *d.* Et posteriori sensu Matthæus l. c. intelligendus est, nam *numisma census didrachmum* fuisse ex *Matth.* XVII. 24. notavimus. Hoc *didrachmum*, seu *dimidia sicli pars*, antiquis temporibus quotannis, ab Israëlitis trigesimum annum assecutis, Templo datum est, *Exod.* XXX. 32. *Aben-Esra. Neh.* X. 32. Cæsar, hunc templi *censum* suo *gazophylacio* inferens, abstulit τὰ τοῦ θεοῦ. Hinc Christus in quæstione sibi proposita; *Licet censum dare Cæsari, an non?* Respondet: *Reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo.* Hic *census* postea, vi decreti à Vespasiano facti, Capitolio Romano depensus est. *Joseph. de B. J. l.* 7. *c.* 27.

XII. זוז *Zuz* erat *quarta pars sicli argentei*, & sic æquivalet nostrorum *obolorum* septem 7. *d. ob.* זוז רֻבַּע שְׁקֶל כֶּסֶף *zuz est quarta pars sicli argentei. Elias Thisb.*

XIII. שְׁקֶל *Siclus* duplex erat. I. *Siclus Regius*, communis usûs in negotiis civilibus, emptionibus, & venditionibus, & ejusdem valoris cum *didrachmo.* II. *Siclus Sanctuarii*, pretio æquans τετράδραχμον, seu 2. *s.* 6. *d.* In *Siclo Sanctuarii* duo typi excusi erant, quorum alter ubivis inter Judæos valebat. *Triginta argentei*, quos Judas accepit, creduntur fuisse *triginta sicli sacri.* Unus typus in altero latere fuit *Urna mannæ*, aut, juxta aliorum

ſententiam, *thuribulum Aaronis*, cum hac inſcriptione שקל ישראל *Siclus Iſraëlis*. (†) In altero latere erat impreſſa *Virga frondens Aaronis*, cum hac

(†) In gratiam eorum, qui Νομμομανίᾳ laborant, & omnem laborem in antiquis obolis colligendis, & contemplandis, inſumunt, ſequentia ex *Oweno* noſtro Theologo perſpicaciſſimo lubet annectere, ut videant, quàm inanis ſit ille labor, & quàm dubiæ fidei omnes ferè illi nummi, quos ab antiquitate deprædicant, & *Medalias* aut *Methalias* Arabicô vocabulo, à מתאל, *cudit*, *cudendo excudit*, unde forſan *metallum*, vocant. Ita autem ille ſcribit *Theol. lib. IV. digreſſ. 2.* ,, Multos ,, in nummis cudendis ac venditandis impoſturas exer- ,, cuiſſe, qui ubivis occurrunt fictitii, neminem, qui non ,, amotæ mentis eſt, dubitare permittunt. — Quidam ,, lucrifaciendi causâ, quidam nefariâ homines credulos ,, decipiendi prurigine titillati, huic impoſturæ ope- ,, ram dederunt. Innumera adhuc extant iſtiuſmodi ,, παραχαράγματα. In Numiſmatis *Ptolomæi Evergetis*, ,, hic titulus legitur Πτολεμαίου φύσκωνος Ευεργέτου; item ,, alius in nummis Αυλητής dicitur, alius λάθυρος; φύσ- ,, κων autem, Αυλητὴς & Λάθυρος ridicula fuêre improperia, ,, invitis impoſita. Non ſani hominis eſt, credere, Re- ,, ges ſuperbiſſimos opprobria ſua nummis æternitati ,, conſecraſſe. — Antiquum autem ſatis eſt, & notiſſimum ,, decipiendi artificium, ſubterranea inventa fingere. ,, Eo artificio, cùm Virgines Sabinas in poteſtatem ,, ſuam redigere vellet, uſus eſt *Romulus*. *Divulgavit*, ,, ait *Plut.* in vita ejus, *Dei cujuſdam defoſſam ſe ſub ter-* ,, *ra aram reperiſſe*, *Conſum Deum vocabant*. Inde in ,, proverbium abiit inter Romanos; *Lapidem è ſepulcro* ,, *venerari pro Deo*, quo utitur *Cicero pro Plancio* & alibi. ,, — Inter innumera fraudis hujus veſtigia & expreſſa ,, teſtimonia fabulam illam operoſiſſimam de *Proſpero* ,, *Feſulano*, quam ſub titulo Antiquitatum Hetruriæ edi-

dit

hac inscriptione ירושלים הקדושה *Hierosolyma Sancta.* Post adventum Salvatoris nostri, conversi ad Christianam fidem Judæi mutârunt suum *siclum*, in priori latere exaratâ effigie Christi, adjectisque ad frontem vel os literis יש, & impositâ capiti literâ ו; quæ tres literæ componunt nomen JESU. *Alsted. præcogn.* Altero autem hujus *sicli* latere nullum erat insigne, sed totus orbiculus repletus erat hâc inscriptione משיח מלך בא בשלם ואור מאדם עשוי חיים *Messias rex venit cum pace, & lux de*

dit *Curtius Inghiramius*, reponendam censeo. — Hujus quoque notæ erat factum *Alexandri* quod memorat in vita ejus *Plut.* qui grandiora arma & equorum præsepia & fræna majoris ponderis, quàm unquam in usu fuerunt, fabricatus est, & ad Gangem abscondit. — Postquam autem orientalibus subolere cœpit, quo in pretio apud Europæos essent rerum vetustarum monumenta, nullum non moverunt lapidem, quò iis præstigiis illuderent. Dum enim oriens à Christianis teneretur, numismata ulla Hebraica ibi effossa fuisse, non apparet. — Muhammedani nunc, quæ nudius tertius finxerunt, magno pretio vendunt. — Judæi autem Orientales fucosæ hujus mercis ingeniosi sunt negotiatores, uti in omnibus aliis malis artibus, unde spes aliqua lucri effulgere videtur — ita ut vir Doctus non vereatur affirmare, fictos nummos quotidie effodi, præprimis, qui stante templo primo percussi dicuntur, cùm alteri qui stante templo secundo cusi aut fusi, adeò sint infrequentes; cùm tamen populus post captivitatem Babylonicam mercaturæ operam dans, multò ditior fuerit, & omnem pecuniæ vim, teste Josepho, in locis subterraneis, instante vastatione, absconderit.

homine facta est vita. In aliis *monetis* hæc eodem sensu inscripta leguntur: אלהים עשוי אדם ὁ Θεὸς ἐγένετο ἄνθρωπος. *Siclus Regius*, tempore Davidis & Salomonis, altero latere signũ tulit, turrim positam inter ירו & שלים, infra quam legebatur, עיר הקודש *Hierosolyma urbs sanctitatis.* Alterum latus totum inscriptum erat his verbis: דוד המלך ובנו שלמה המלך *David Rex & filius ejus Salomon Rex. Siclus* præterea in minores *nummos* divisus fuit, qui suam denominationem habuerunt à partibus ejus. Sic mentio fit *dimidii sicli*, *Exod.* XXX. 13. & *tertiæ partis Sicli*, *Neh.* X. 32. & *quartæ*, 1. *Sam.* IX. 8.

Nummi aurei.

XIV. זהב quod transferimus *a piece of gold.* 2. *Reg.* V. 5. alii *siclum auri* esse putant ex 1. *Chron.* XXI. 25. Hujus generis sunt 1700. *nummi aurei*, quorum mentio *Jud.* VIII. 26. quo loco *Græci* vertunt χρυσοῖ χίλιοι &c. Pondus hujus *nummi* æquavit duas *drachmas Atticas*, valor 15. *S. Breerwood de num.*

XV. אדרכון, de quo *Esr.* VIII. 27. vocatur aliàs דרכמון *Esr.* II. 69. Utrumque hoc nomen videtur denotare eundem *nummum*, si non, pondus tamen idem utriusque fuit. Græci utrumque interpretantur per δραχμήν, secundùm quos & nos quoque utrumq; transferimus *a dram of gold*; quod

quod intelligendum de *drachma Hebræorum*, quæ æquivalet duabus *drachmis Atticis*. A Græca voce δραχμή videtur natum *Darkemon*. Non hariolatur, qui putat, *Adarkon* dici, quasi *Daricon*, quod fuit *nummus aureus Persis* usitatus & à Rege *Dario*, cujus effigies alteri lateri impressa erat, ita dicta. אד autem apud Chaldæos sæpiùs præfigitur vocabulo, sicut דר apud Hebræos. (*) Valoris ejusdem fuit cum זהב seu *siclo aureo*. *Breerwood, de num.*

Summæ ipsorum *duæ* fuerunt.

XVI. מנה μνᾶ *Mina, libra* seu *pondo*. *Mina aurea* pendet 100. *siclos*. Hoc liquet ex collatione textuum. 1. *Reg.* X. 17. *Tres minas* מנים *imposuit unicuique scuto*. Et 2. *Chron.* IX. 16. *legitur imposuisse* 300. *siclos auri unicuique scuto*. In Hebr. quidem *siclus* non expressè legitur, sed necessariò subauditur, uti patet ex eo, quòd diximus de *Zahabh*. Nam receptus est canon, quòd *aurum*, positum in Scriptura cum *numero*, notet totidem *Siclos aureos*, & sic *argentum* pariter, &c. Pondus ergo quum sit 100. *siclorum*, valor erit 75. *Lib.* *Mina* autem ipsorum *argentea* pendet 60. *siclos*, *Ez.* XLV. 12. sic ut valor sit 7. *lib.* 10. *s.* *Schindlerus in* מנה lapsus est, dicens; quòd pretium

(*) אדרכון nummus est. 1. *Chron.* XXX. 7. *Esr.* VIII. 27. *Piscator* vertit *drachmas*, quæ vox forsan ab illa Hebr. descendit. *Luth.* Gülden. Valet circiter ducatum nostrum aureum.

Landesbibliothek Oldenburg

minæ mutatum sit tempore Ezechielis, quum valuerit tum temporis 60. *siclos*; nam differentia illa non est inter *minam sacram* & *profanam*, uti is putat; sed inter *minam auri*, quæ semper valuit 100. *siclos*, & inter *minam argenti*, quæ pendet 60. *siclos*, juxta citatum *Ezech.* locum.

XVII. Secunda *summa* fuit כִּכָּר *Talentum.* (†) Quod, cùm est *talentum argenti*, continet pondus 3000. *siclorum.* Nam collati isti duo versiculi *Exod.* XXXVIII. 25. 26. ostendunt; quòd dum à sexies & centies mille capitibus, singulis *dimidium siclum* pendentibus, 100. *talentorum summa* collitur, *talentum Hebræorum* valuerit 375. *lib.* Sed *talentum auri*, comparatum *argento*, duodecies superabat; sic ut apud nos conficiat 4500. *Lib.* Hîc, cùm agimus de ipsorum *nummis*, tria observanda sunt.

XVIII. 1. Quòd quemadmodum Romani antiquitùs usurpârunt *Æs grave* seu *rude*, quod in massa in expensis pendebant, & deinde *Æs signatum*; ita Hebræi, etsi tandem receperint usum *signatorum nummorum*, priùs tamen suum *æs rude* depen-

(†) *Talentum* duplex fuit, *sacrum* sive templi, & *vulgare*; & utrumque rursus vel *auri* vel *argenti*. *Talentum auri sacrum* faciebat 3000. siclos sacros, seu sanctuarii, h. e. 15000. thaleros Imperiales. *Talentum auri vulgare*, 3000. siclos vulgares, h. e. 7500. thaleros Imperiales. *Talentum* verò *argenti sacrum*, 1500. Imp. *vulgare*, 750. valebat: sic ut talentum argenti à talento auri, decies & non, ut Autor putat, duodecies superatum fuerit.

Landesbibliothek Oldenburg

dependebant. *Appendebat Abraham Ephroni argentum Gen.* XXIII. 16. Hinc *siclus* suum nomen traxit, nam שָׁקַל *ponderare, librare.*

XIX. 2. Uti *signatus siclus* duplex fuit, alter in usum Sanctuarii, alter in usum Reipublicæ, *siclusque Sanctuarii* æquavit duos *siclos vulgares*; ita pondus *sicli* eodem modo distinguendum est. *Siclus Sacer* pendet *semi-unciam ponderis Trojani*; *vulgaris quartam unciæ partem.* E. G. *Mucro ferreus hastæ Goliathi pendebat* 600. *siclos sacros*, 1. *Sam.* XVII. 7. h. e. 25. *pondo.* *Coma Absolonis* pendebat 400. *siclos ponderis regii*, 2. *Sam.* XIV. 26. h. e. 4. *pondo*, & 2. *uncias.* Imò etiam *summæ* juxta *Sanctuarium* sumptæ dimidiam pretii partem amittunt, quando in publico usu juxta *regium pondus* componuntur.

XX. 3. Minimi *nummi* in genere dicebantur κέρματα, aut in Num. Sing. κέρμα *Joh.* II. 15. Vox ea propriè denotat *parvam metalli particulam*, qualis ab angulis abradi potest. *Primo mensis Adar factum est præconium per Israëlem, ut populus pararet dimidium suum siclum, qui quotannis dependebatur ad cultum templi*, secundùm Dei præceptum *Exod.* XXX. 13. *Mos. Kots. Sicl. fol.* 122. *col.* 2. Die decimo quinto mensis *Adar mensas* portârunt in templum, h. e. in atrium, ubi populus stetit; istis imposuerunt ea κέρματα seu *minutos nummos*, ut eos juvarent, quibus opus esset *dimidiis siclis* ad oblationem, aut ad boves, oves, columbasque emendas, quæ ibidem quoque in atrio venales extabant. *Mos. Kots. ibid.*

XXI. Hæc autem κέρματα pecuniâ aliâ, aut saltem rebus aliis vice pecuniæ, non sine fœnore mutata sunt. Hinc illi, qui assidebant his mensis, vocantur κερμαπραί respectu *minutorum*, quæ commutabant. Respectu verò hujus *commutationis* dicuntur κολλυβισταί, nam κόλλυβος, inquit *Pollux*, est ἀργυρίου ἀλλαγή *Pecuniæ permutatio*. Vid. *Drus. annot. in N. T. part. alt.* Et quod κόλλυβος Græcè, hoc Latinè *Cambium* (*) significat; unde illæ literæ *collybisticæ*, quas Latini vocant *Literas cambii*, & Græci σύμβολα κολλυβιστικά *tesseras collybisticas*. Tandem respectu *mensarum*, quibus assidebant, vocabantur Talmudicis שולחנים *mensarii*, à שולחן *mensa*; ob eandem rationem Græcis sæpè dicuntur τραπεζῖται, & apud Latinos *mensarii*. Hi erant *nummularii* isti, quos Salvator noster templo ejecit.

(*) *Cambium* significat *Mutationem*, ab antiquo vocabulo *Cambio*, *campsi*, *camptum*, *muto*, & hoc à Græco κάμπτω, ἔκαμψα, *flecto*. A cambiendo vulgò *campsorem* appellarunt nummularium sive argentarium. Hinc etiam *cambium* dixerunt humorem istum in corporibus nostris, qui proximè *mutatur* in glutinosam substantiam, uti proximè hæc in carnis substantiam transit.

FINIS.

תְּהִלָּה לְאֵל חַי

INDEX.

INDEX

Autorum, qui in hoc Libro citantur.

A.

Ben-Esra.
Acosta.
Ælianus.
Æschines.
Agellius.
Agricola.
Albinus.
Alexander ab Alexandro.
Alexander Neapolitanus.
R. Alphes.
Alstedius.
Altingius.
Amama.
Ambrosius.
Anselmus.
Aquinas.
Arias-Montanus.
Aristophanes.
Aristoteles.
Artemidorus.
Aruch.
Athenæus.
Augustinus.
Ausonius.

B.

Baal-turim.
Beda.
Bellarminus.
Bertramus.
Beyerus.
Beza.
Bochartus.
Bodinus
Breerwood.
Brightmannus.
Brixianus.
Broun Anglus.
Budæus.
Burklinus.
Burmannus.
Buxtorfius.

C.

CAmerarius.
Caninius.
Capellus.
Capnio.
Casaubonus.
Celsus.
Chemnit. Concil. Trid.
Chronicon Carionis.
Chrysostomus.
Ciacconius.
Cicero.
Claudianus.
Clemens Alexandrinus.
Clementianus.
Coccejus.